

BARADO

poble. Un *Barués* arag., agr. de Sos, potser té etimologia semblant, si bé amb sufix -OSSE.

BARADO

Alt Pallars, pda. damunt el poble d'Isil, i pron. *brádo*, com a nom d'un carrer d'aquest poble (xx, 178); també és cognom arrelat allí mateix (aa. 1830, 1906: *BABL* xvi, 292, *BDLC* xii, 193), i a Roní (a. 1645, *Cpbr.* de Rialb, 39v). Del ll. VALLATUM, que ha donat el cast. *vallado* 'una tanca, un clos', amb el tractament de -LL- com -r- propi del parlar arcaic de la vall d'Àneu (*E.T.C.* i, 132, 149.10). Del gascó ant. *baratz* id. es creu que és manllevat el bc. *baratz*.

Amb aqueixa evolució afegirem uns altres derivats de VALLUM. Tossal de *Coma-baralla* al Sas de Cornudella (xix, 168.11). Font del *Baranado*, a Ribagorça, te. Vallabriga (xix, 66). Font de les *Baraces* sembla que es llegeix (si bé la *r* és poc legible), en un Capbreu de la Vall d'Assua, junt amb *Narosa* a. 1375 (xxxvi, 163.16). En noms semblants, de les zones de substrat mossàrab, hi ha també aqueixa derivació però allà la -r- s'explica per dissimilació davant una *ll* o *l*. El *Baradello* pda. d'Alcoi (xxxiv, 1.3); *Baralol* a. 1198 (*Cart.* de Poblet, 115).

BARANA

En toponímia no sempre ha designat el passamà que defensa, en lloc elevat, sinó també el rotlló que encercla un indret. Pont de *Baranes* ciutat de València, S., és un d'antic pel qual el camí o carrer d'En Cortes passava la séquia Fabiana (J. G. M., 1962).

D'aquí ve el nom de penyes, tan repetit: 'Cavall o Penyal *Baranat*', pronunciació vulgaritzant *bernat*: no contenen, com se sol creure el NP *Bernat* (ni hi ha tal cavall sinó eufemisme per *carall*, comparació de forma), sinó un derivat de *barana*, en el sentit de rodejat de timba.

Són molts, i en alguns d'ells ja els informants em deien a sotaveu, el nom indecent veritable «a Carall *bernat*» a Banyuls de la Marenda, i id. a Colera (xxii, 93.16); un altre a Roses, que pot ser el mateix a qui al·ludeixen les afrontacions de St. Pere de Roda en els diplomes carolingis (*rupes incomposito nomine*, veg. *DECat* ii, 556a6-21); tots ells arran de la costa, encara més es *Carai Bernat*, un dels illots de les Medes (xxii, 169.20).

Els més divulgats, els grossos penyals a la carena de Montserrat i a la de St. Llorenç del Munt. En aquests l'eufemisme *Berna(r)d* ja és antic: «Rupis *Bernardi*» en un doc. de 951 (*Hist. Lgd.* v, 214), però es comprèn que els monjos i ermitans de la muntanya (Fra Garí!) de cap manera haurien posat el nom autèntic, i acolliren tot seguit l'eufèmica deformació popular, al·lusiva a la generalització folklorica de *Berna(r)d* amb el valor de persona o animal o cosa x.

Però que l'altre ja s'usava en la forma autèntica en tenim prova en un doc. de 1117 del *Cart.* de St. Cugat (iii, p. 39): «castrum --- quod dicunt Guardia --- in domo de *Carail Maçor*», on l'al·lusió al castell de la Guàrdia, deixa entendre que és el de Montserrat, i ens mostra que també se li posava un altre epítet desvergonyit (cf. *DECat* 556a27 ss.). En altres llocs la substitució s'ha fet amb un mot de sentit més objectiu: a Sòller es *Penyal Bernat*, roccassa vertical dins mar prop de la badia.

O bé més irònic: *Roc del Frare Bernat*, a l'esquerra del riu Verdoble, aigües avall de Taltell Nord del Rosselló (xxv, 166.8). I crec que també té aquesta explicació el singular nom del Pic de *Bernat Salvatge*, culminant d'una sèrie de roquers escarpats a la carena de les Corberes, entremig del Coll de Jau i la Serra de Madres (te. Sta. Coloma d'Àtsat), nom més conegut en el vessant llenguadocià que en el nostre, car és ja molt apartat del poble de Mosset (on no sabien aquest nom (xxv, 200.10); aquí *salvatge* potser simplement en el sentit de 'selvàtic, boscos', i tanmateix pot ser *pic baranat* 'rodejat de timba'.

Altrament aquesta aplicació oronímica de *baranat* (> *Bernat*) la podem endevinar encara en altres combinacions. El *Castell Bernat* és una gran mola rocosa, voltada d'espadats, a la carena entre les Guillerries i Vic, damunt Vilanova de Sau, al SO. de Tavernoles (oït ací, 1968). Es *Cap Bernat* un dels rocosos promontoris de la costa d'Eivissa (te. St. Miquel de Balansat, xxxix, nomenclàtor mar. núm. 6). Es *Batai Bernat*, esclatxa de roques que degota damunt la costa mall. te. Alcúdia (xl, 75.12) (*batall* sembla variant mossàrab de *badall* 'badaluc, séc profund en el rocam').

Als següents s'hi ha introduït una *de* per etimologia popular «explicativa»: *Coll de Bernat* te. Fontpedrosa de Capcir, entremig de les llisses ('canaletes') de Formiguera (xxiii). Fins i tot en terres on la *é* sona diferent de *á*. *Barranc de Bernat* te. Fageca (xxxv, 60.22). A l'alt Pallars *Plan de Bernada* (Altron, xxxvi, 179.24), ben segur metaplasme de *Plana Baranada*, on *baranat* té encara el paper d'adjectiu. Cas semblant en *La Lloma Bernat* te. Xodos (1172 alt. '25 × '12), per més que ja es trobi escrit així a. 1594 (xxix, 90.1, 90.19, 95.16), i en la *Mola de Bernat* te. Xixona, al peu de la qual han fet avui un *Mas de Bernat* (xxxv, 93.9, 93.12). Substantiu femení *La bərnáda* pda. de Codalet, prop de Sirac (citada entre la Pila i el Bastard) (xxvi, 69.19).

En el *Mas de Bernarda* te. Vall d'Alba, val. (xxviii, 164.2) sí que hi hauria el NP < Bernarda.

El mot *baranda* existia també en mossàrab, però conservant-s'hi la nd de l'ètimon, veg. *DECat* 2626-9, *DCEC* i, 392b33 ss. i iv, 933-4. El *Barandano*, nom d'un mas te. Aiolo de Rugat; no és segur que hi hagi sufix -ano, sobretot si reparem en l'alt arag. *barandao* «redil para ovejas» (de 'corral' es passa fàcilment a 'maset' etc.): no és forçat suposar que partint de -ado (o àr. -afo) la *d* es canviés en -n- per dissimilació i alhora assimilació. *Can Baraners* prop de Campacreu te. Prats de Molló.